

Communication Management in Sports Media

Vol. 13(3)• (Series 51): 1-20 (2026)

 DOI: 10.30473/jsm.2025.74834.1991

E-ISSN: 2538-4961

P-ISSN: 2345-5578

ORIGINAL ARTICLE

Identification and Analysis of Gender Stereotypes in Physical Activities in Textbooks for Students with Intellectual Disabilities

Saeed Yousefi^{1*}, Fateme Abdavi², Mohammad Reza Boroumand³

1. Ph.D, Department Sport Management and Media, University of Tabriz, Tabriz, Iran.

2. Associate Professor in Department of Sport Management and Media, University of Tabriz, Tabriz, Iran.

3. Assistant Professor in Department of Sport Management and Media, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

*Correspondence

Saeed Yousefi

Email: S.yousefi@tabrizu.ac.ir

Receive Date: 23/June/2025

Revise Date: 16/Sep/2025

Accept Date: 03/Oct/2025

How to cite

Yousefi, S., Abdavi, F., & Boroumand, M. R. (2026). Identification and Analysis of Gender Stereotypes in Physical Activities in Textbooks for Students with Intellectual Disabilities. *Communication Management in Sport Media*, 13(3), 1-20.

ABSTRACT

Examining gender stereotypes in physical activity textbooks for new students with intellectual disabilities is crucial, given the direct correlation between physical activity and the physical and mental health of this demographic. This study aimed to investigate gender stereotypes in preschool and elementary school textbooks designed for new students with intellectual disabilities. The research employed a quantitative-qualitative content analysis methodology, focusing on a population of 46 textbook titles, which comprised a total of 7,664 pages for the 1400-1401 academic years. Data analysis was conducted utilizing MAXQDA 2020 software. During the open coding process, all content pertaining to physical activity was extracted and subsequently classified into main and subcategories through the axial coding method. A total of 358 codes about physical activity were extracted. Among these, 272 codes (76%) were associated with male gender, 55 codes (15.36%) with female gender, and 31 codes (8.65%) with mixed gender. These codes were organized into seven primary categories: type of physical activity, location, purpose, equipment, clothing, sedentary behaviors, and national athlete models. The findings demonstrate that girls are depicted within a restricted spectrum of activities and movement contexts. The lack of representation may perpetuate the perception of girls with intellectual disabilities as incapable of participating in sports, resulting in a decline in their physical activity levels. It is essential to evaluate educational content and remove gender stereotypes to enhance the physical and mental health of all incoming students with intellectual disabilities.

KEYWORDS

Gender Stereotypes, Physical Activity, Mental Retardation, Textbooks, Educational Equality.

Copyright © 2026, by the author(s). Published by Payame Noor University, Tehran, Iran.

This is an open access article under the CC BY 4.0 license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

<https://sportmedia.journals.pnu.ac.ir/>

Extended Abstract

Introduction

Physical activity is a key factor in the physical, mental, and social development of all children, including those with intellectual disabilities. However, global and regional evidence suggests that students with intellectual disabilities—especially girls—are significantly less physically active than their non-disabled peers. One of the less studied factors in this gap is the way physical activity is represented in educational content, especially textbooks, which play a crucial role in the early formation of gender roles and perceptions of physical capabilities. Textbooks often reflect social norms and can either reinforce or challenge stereotypes related to gender, body, and ability. In this regard, the present study aimed to investigate the presence and type of gender stereotypes related to physical activity in Iranian textbooks for preschool and primary school students with intellectual disabilities.

Methods

The research methodology employs a mixed approach, integrating both quantitative and qualitative content analysis. The study population comprises 46 textbooks released by the Ministry of Education during the academic year 1400–1401. A total of 7,664 pages were analyzed to identify visual and textual references to physical activity. A coding framework was established, categorizing activities by type (competitive, recreational, or passive), environment (classroom or home), and factors including equipment, clothing, body posture, and the involvement of national sports figures. Gender representation was categorized into three groups: masculine, feminine, and mixed. The analysis concentrated on the representation of girls and boys regarding their roles, physical engagement, social contexts, and narrative tones.

Results

The results demonstrated a distinct gender disparity in both the amount and quality of representations of physical activity. Among the 358 representations of physical activity, 76% depicted boys, 15% depicted girls, and only 9% featured mixed-gender participation. Boys were primarily represented in active, competitive outdoor physical activities, including soccer, wrestling, and cycling. The images frequently featured professional equipment and suitable sportswear, thereby reinforcing an image of physical strength, prowess, and active social presence. In contrast, girls were primarily portrayed engaging in light, noncompetitive, or domestic activities, including skipping rope, light dancing, or walking. These activities were generally conducted indoors or in unspecified locations, utilizing minimal equipment and casual attire. The images and texts did not highlight performance, perseverance, or competition in girls' physical activity. Notably, among the 31 references to national sports role models in the literature, all were male, with no references to female athletes.

Qualitative analysis identified narrative patterns that reinforce traditional gender roles. Boys were characterized by verbs denoting power, action, and success (e.g., “He ran fast,” “He won”), whereas girls were frequently depicted using passive or dependent verbs (e.g., “He watched,” “He played quietly with his friends”). Visual content further intensified these inequalities, frequently excluding or marginalizing girls from representations of teamwork, leadership, or public accomplishment. The observed patterns illustrate enduring gender norms within Iranian society, linking masculinity to power, athleticism, and social presence, while associating femininity with domestic roles, modesty, and restricted physical activity. Students with intellectual disabilities encounter various obstacles to engaging in sports and physical activity. The introduction of gender-based exclusion within the curriculum may further diminish their motivation, restrict their aspirations, and adversely affect their body image and health behaviors.

Conclusion

This study's findings hold major implications for educational and physical education policy. Educational materials must serve to empower all learners, particularly those from marginalized groups, to realize their potential. Instead of fulfilling a constructive role, the textbooks analyzed in this study perpetuated and validated stereotypes of gender inequality, a scenario that is especially detrimental for girls with intellectual disabilities, who encounter multiple forms of discrimination (gender, ability, and frequently social class). This study highlights the necessity for reforming textbook content to ensure inclusive and equitable representation of physical activity. The following recommendations are proposed:

1. Equal gender representation: A balance must be achieved in the representation of males and females across various forms of physical activity, including the representation of females in competitive, outdoor, and high-intensity sports.

2. Inclusive imagery: The representation of girls with disabilities engaging in diverse activities, equipped with suitable clothing and tools, should be broadened to accurately depict attainable realities and aspirations.

3. Mixed gender settings: Encourage interactive activities that include both girls and boys to normalize their participation and address gender segregation in play and sports.

4. Inspirational role models: Incorporate references to national female athletes and local champions with disabilities to bolster motivation and provide role models for all students.

5. Language and narrative modification: Eliminate stereotypical language that portrays girls as passive and boys exclusively in terms of physical ability; emphasize values such as strength, perseverance, and teamwork as characteristics that are not gender-specific.

6. Teacher Education: Equip educators with the necessary skills and resources to confront gender stereotypes and promote inclusive and empowering physical education for all students, irrespective of gender or ability level. This research demonstrates that gender stereotyping in educational content for students with intellectual disabilities is both prevalent and problematic. It reflects broader social inequalities and heightens the risk of their perpetuation among vulnerable groups. To realize the objectives of inclusive education and health equity, it is essential for policymakers, textbook authors, curriculum designers, and educators to reconsider the portrayal of physical activity in a manner that upholds the rights and abilities of all children. Future research should investigate the effects of these reforms on students' attitudes, participation, and long-term health outcomes.

KEYWORDS

Gender stereotypes, physical activity, mental retardation, textbooks, educational equality.

Ethical Considerations:

Compliance with ethical guidelines

I hereby declare that all stages of this research have been conducted in full compliance with ethical research principles and regulations.

Funding

Authors state no funding involved.

Conflict of Interest

The authors declare that there are no conflicts of interest regarding the publication of this manuscript.

مدیریت ارتباطات در رسانه‌های ورزشی

سال سیزدهم، شماره سوم، پیاپی پنجاه و یک، بهار ۱۴۰۵ (۱-۲۰)

DOI: 10.30473/jsm.2025.74834.1991

E-ISSN: 2538-4961

P-ISSN: 2345-5578

«مقاله پژوهشی»

شناسایی و تحلیل کلیشه‌های جنسیتی در فعالیت‌های بدنی کتاب‌های درسی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه ذهنی

سعید یوسفی^۱، فاطمه عبدوی^{۲*}، محمدرضا برومند^۳

چکیده

تحلیل کلیشه‌های جنسیتی در فعالیت‌های بدنی کتاب‌های درسی نوآموزان کم‌توان ذهنی، موضوعی حیاتی است، چراکه تحرک بدنی به‌طور مستقیم با سلامت جسمی و روانی این گروه از دانش‌آموزان مرتبط است. هدف این پژوهش، بررسی وجود کلیشه‌های جنسیتی در محتوای کتاب‌های درسی دوره پیش‌دبستانی و ابتدایی ویژه نوآموزان کم‌توان ذهنی است. روش پژوهش تحلیل محتوای کمی - کیفی بوده و جامعه پژوهش شامل تمامی ۴۶ عنوان کتاب درسی (مشمول بر ۷۶۶۴ صفحه) در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بوده است. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار مکس کدوا ۲۰۲۰ تحلیل شدند. در فرایند کدگذاری باز، تمامی محتوای مرتبط با فعالیت بدنی استخراج و در مراحل بعد، با روش کدگذاری محوری، در قالب مقوله‌های اصلی و فرعی طبقه‌بندی شدند. در مجموع، ۳۵۸ کد مرتبط با تحرک بدنی استخراج شد که از این میان ۲۷۲ کد (معادل ۷۶ درصد) مربوط به جنسیت پسر، ۵۵ کد (معادل ۱۵/۳۶ درصد) مربوط به جنسیت دختر، ۳۱ کد (معادل ۸/۶۵ درصد) مربوط به جنسیت مختلط بوده است، که در هفت مقوله اصلی نوع فعالیت بدنی، مکان، هدف، تجهیزات، پوشش، رفتارهای کم‌تحرکی و الگوهای ورزشکار ملی دسته‌بندی شد. نتایج حاکی از آن است دختران در طیف محدودی از فعالیت‌ها و موقعیت‌های حرکتی نشان داده شده‌اند. این بازنمایی نابرابر می‌تواند باور ناتوانی در مشارکت ورزشی را در دختران کم‌توان ذهنی تقویت کرده و منجر به کاهش سطح فعالیت بدنی در آن‌ها شود. لذا بازنگری در محتوای آموزشی و حذف کلیشه‌های جنسیتی با هدف ارتقای سلامت جسمی و روانی همه نوآموزان کم‌توان ذهنی ضروری است.

واژه‌های کلیدی

کلیشه‌های جنسیتی، فعالیت بدنی، کم‌توان ذهنی، کتاب درسی، برابری آموزشی.

۱. دکتری، گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.
۲. دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.
۳. استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

*نویسنده مسئول: سعید یوسفی

ایمانامه: S.yousefi@tabrizu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۰۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۶/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۷/۱۱

استناد به این مقاله:

یوسفی، سعید؛ عبدوی، فاطمه و برومند، محمدرضا (۱۴۰۵). شناسایی و تحلیل کلیشه‌های جنسیتی در فعالیت‌های بدنی کتاب‌های درسی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه ذهنی. فصلنامه علمی مدیریت ارتباطات در رسانه‌های ورزشی، ۱۳ (۳)، ۱-۲۰.

حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. © ۱۴۰۵ ناشر این مقاله، دانشگاه پیام نور است.

این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و با رعایت شرایط مندرج در آدرس زیر مجاز است.

This is an open access article under the CC BY (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

<https://sportmedia.journals.pnu.ac.ir/>

مقدمه

پیشرفت‌های فناوری مدرن، تجهیزات خودکار و وابستگی فزاینده به رایانه، فرصت‌های فعالیت بدنی را کاهش داده و به تدریج سبک زندگی انسان‌ها را به سوی بی‌حرکی سوق داده است. این وضعیت نه تنها برای عموم مردم، بلکه به‌ویژه برای افراد کم‌توان ذهنی، نگرانی‌هایی در زمینه سلامت جسمی و روانی ایجاد کرده است (هسی و همکاران^۱، ۲۰۱۷). شواهد نشان می‌دهد کودکان و نوجوانان دارای ناتوانی ذهنی، نسبت به همسالان سالم خود، رفتارهای بی‌حرکی بیشتری دارند (فلیپس و همکاران^۲، ۲۰۱۱؛ آگیولاسیتیس و همکاران^۳، ۲۰۲۰) و سطح فعالیت بدنی آن‌ها پایین‌تر است (فری و همکاران^۴، ۲۰۰۸؛ اینارسون و همکاران^۵، ۲۰۱۵). پژوهش‌ها نیز نشان داده‌اند که این گروه، فعالیت بدنی روزانه‌ای کمتر از میزان توصیه‌شده توسط سازمان جهانی بهداشت دارند (استنیش و همکاران^۶، ۲۰۱۹؛ کامپاسوا و والکوا^۷، ۲۰۲۱). این در حالی است که بی‌حرکی به‌عنوان یک عامل خطر مستقل برای مرگ زودرس و بیماری‌های مزمن نظیر بیماری‌های قلبی-عروقی، دیابت نوع دو و برخی سرطان‌ها شناخته شده است (به نقل از ملویل و همکاران، ۲۰۱۷). برعکس، فعالیت‌های بدنی تأثیرات مثبت فراوانی بر سلامت جسمی و روانی-اجتماعی این گروه دارد (کاپسال و همکاران^۸، ۲۰۱۹؛ بیدلی و آسار^۹، ۲۰۱۱؛ مشهدی، ۱۳۹۴). از طرفی نیز افراد کم‌توان ذهنی به دلیل محدودیت‌های مادرزادی و عملکرد بدنی ضعیف‌تر، نیاز بیشتری به فعالیت بدنی دارند، بنابراین ارتقاء سطح فعالیت بدنی در این گروه اهمیت ویژه‌ای دارد (ولوت و همکاران^{۱۰}، ۲۰۲۰؛ کامپاسوا و والکوا^{۱۱}، ۲۰۲۱). با این حال، دستیابی به سطح توصیه‌شده فعالیت بدنی در کودکان دارای ناتوانی ذهنی،

به دلیل محدودیت‌های رشدی، انگیزش پایین و سبک زندگی غیرفعال، دشوار است (واو و همکاران، ۲۰۲۱). با وجود این، افراد کم‌توان ذهنی به اندازه یا حتی بیش از افراد سالم، نیازمند تحرک بدنی برای پیشگیری از بیماری‌ها و حفظ تندرستی‌اند (کارتی و همکاران^{۱۲}، ۲۰۲۱؛ مشهدی، ۱۳۹۴).

یکی از راهبردهای کلیدی برای بهبود سلامت این افراد، آموزش رفتارهای مرتبط با سلامت با تأکید بر کاهش رفتارهای کم‌تحرک و افزایش فعالیت بدنی از طریق محتوای آموزشی کتاب‌های درسی در مدارس است. کتاب‌های درسی نیز به طور مستقیم و غیرمستقیم در القای درست یا نادرست نقش‌ها و تصاویر جنسیتی زنان و مردان نقش دارند. علی‌رغم این که نحوه انعکاس جنسیت در کتاب‌های درسی اهمیت فوق‌العاده دارد (ایران‌دوست و همکاران، ۲۰۲۱)، پژوهش‌های متعددی بر وجود سوگیری‌های جنسیتی فعالیت‌ها در محتوای کتاب‌های درسی تأکید داشته‌اند. این مطالعات نشان داده‌اند که زنان در کتاب‌های درسی معمولاً در نقش‌های خانگی، غیرفعال و غیرورزشی ظاهر می‌شوند، در حالی که مردان به عنوان ورزشکاران، رهبران و شخصیت‌های قهرمان بازنمایی می‌گردند (ژانگ و همکاران^{۱۳}، ۲۰۲۱؛ تایاراکانیتا و همکاران^{۱۴}، ۲۰۲۱؛ سیرا و ری‌نا^{۱۵}، ۲۰۲۲؛ چوبان و لیورنت^{۱۶}، ۲۰۱۹؛ مرزوقی و منصوری، ۱۳۹۴).

برای مثال در پژوهش‌های داخلی، خنجرخانی و مهدوی‌والا (۲۰۲۲) با تحلیل کتاب‌های پایه ابتدایی بیان کردند که نقش‌های زنان نسبت به مردان در موقعیت‌های مختلف سیاسی، سلامت و شانس زندگی انعکاس کمرنگی دارند. همچنین عابدینی‌بلترک و همکاران (۲۰۱۹) نشان دادند که نقش‌های شغلی خارج از منزل و درآمدزا برای مردان و نقش‌های شغلی داخل منزل برای زنان در نظر گرفته شده است. مهران و همکاران (۲۰۱۷) نیز در تحلیل متون و تصاویر کتاب‌های ادبیات فارسی و زبان فارسی سال اول دبیرستان در خصوص کلیشه‌های جنسیتی به

1. Hsieh & et al
2. Phillips & et al
3. Agiovlasitis & et al
4. Frey & et al
5. Einarsson & et al
6. Stanish & et al
7. Kampasová & Valkova
8. Kapsal & et al
9. Biddle & Asare
10. Vlot-van & et al
11. Kampasová & Válková

12. Carty & et al
13. Zhang & et al
14. Tyarakanita & et al
15. Sierra & Reina
16. Cobano & Llorent

فرهنگی، فرصت‌های دختران در زمینه فعالیت‌های بدنی را محدود سازند.

از سوی دیگر، در پرتو نظریه طرح‌واره‌های جنسیتی بَم (۱۹۸۱)، کودکان از طریق مواجهه با پیام‌های آموزشی و فرهنگی، طرح‌واره‌های ذهنی درباره نقش‌های جنسیتی شکل می‌دهند. تکرار مداوم این طرح‌واره‌ها در متون درسی، موجب درونی‌سازی باورهای کلیشه‌ای شده و در نهایت بر رشد توانایی‌ها، علایق و رفتارهای آنان تأثیرگذار خواهد بود. بنابراین دختران کم‌توان ذهنی در معرض خطر بیشتری برای محدود شدن مشارکت در فعالیت‌های بدنی قرار دارند.

با توجه به اینکه نوآموزان ابتدایی در حساس‌ترین مرحله از رشد هویتی، اجتماعی و شناختی خود قرار دارند و کتاب‌های درسی نقش کلیدی در جامعه‌پذیری آنان ایفا می‌کنند، مشاهده مداوم کلیشه‌های جنسیتی در محتوای کتاب‌ها می‌تواند به کاهش انگیزش دانش‌آموزان دختر برای مشارکت در فعالیت‌های بدنی بینجامد و سلامت جسمی و روانی آنان را تهدید کند. از این‌رو لازم است کلیشه‌های جنسیتی شناسایی و اصلاح شوند تا بتوان از ظرفیت بالقوه کتاب‌های درسی برای ارتقای فعالیت‌بدنی دختران بهره گرفت. به‌ویژه در کشور ایران، پژوهش‌های اندکی در زمینه تحلیل محتوای کتاب‌های درسی از منظر جنسیت و تحرک بدنی نوآموزان کم‌توان ذهنی صورت گرفته است. بررسی این کلیشه‌ها امری ضروری و حیاتی است (چوبان و لیورنت، ۲۰۱۹؛ حاضری و احمدپور خرمی، ۱۳۹۱).

از این‌رو پژوهش حاضر با هدف پاسخگویی به این پرسش انجام شده است که: «از نظر کمی و کیفی محتوای مرتبط با تحرک‌بدنی در کتاب‌های درسی نوآموزان کم‌توان ذهنی به تفکیک جنسیت چگونه توزیع شده است؟». نتایج این پژوهش می‌تواند به سیاست‌گذاران آموزشی، نویسندگان کتاب‌های درسی و معلمان کمک کند تا با اصلاح محتوای آموزشی، زمینه‌ساز برابری جنسیتی و ارتقای سطح سلامت جسمی و روانی دختران کم‌توان ذهنی شوند.

این نتیجه رسیدند که دانش‌آموزان دختر در متون درسی یاد می‌گیرند پسران توانا تر از آنان در کارهای عملی و فنی هستند.

جیانگ (۲۰۲۱)، نیز به بررسی نابرابری جنسیتی در کتاب‌های درسی چین می‌پردازد. نشان داد که در این کتاب‌ها، زنان اغلب به‌صورت ضعیف، منفعل و وابسته بازنمایی می‌شوند، در حالی که مردان بیشتر با ویژگی‌های مثبت همچون شجاعت، جاه‌طلبی و توانمندی توصیف می‌شوند. این نوع بازنمایی‌ها هرچند آشکارا آموزش داده نمی‌شوند، اما به شکل ناخودآگاه کلیشه‌های جنسیتی را در ذهن کودکان تقویت می‌کنند و بر نگرش آن‌ها نسبت به نقش‌های اجتماعی اثر می‌گذارند. این روند در کتاب‌های درسی می‌تواند سبب شود دختران کم‌توان ذهنی با چالش‌های بیشتری برای مشارکت در فعالیت‌های بدنی مواجه شوند، زیرا عوامل متعددی از جمله کلیشه‌های جنسیتی حاکم بر تحرک بدنی، مانع از مشارکت فعال آن‌ها در فعالیت‌های فیزیکی می‌شود. بر اساس این کلیشه‌ها، فعالیت‌های بدنی شدید، رقابتی و قدرتی اغلب به عنوان «مردانه» تلقی می‌شوند و در مقابل، فعالیت‌هایی چون رقص، خیاطی و صنایع دستی به زنان نسبت داده می‌شود (لی و چین، ۲۰۲۱). شخصیت‌های مردانه معمولاً در رسانه‌ها و متون آموزشی به عنوان فعال، ورزشکار و قوی نمایش داده می‌شوند، در حالی که شخصیت‌های زنانه اغلب به‌صورت منفعل، مراقبت‌کننده، زیبا و ضعیف بازنمایی می‌گردند (تیلور، ۲۰۰۳؛ لی و چین، ۲۰۲۱).

این کلیشه‌های جنسیتی در کتاب‌های درسی مقاطع ابتدایی، به‌ویژه برای دختران کم‌توان ذهنی، اثرات مضاعفی دارد. زیرا کتاب‌های درسی، به‌ویژه در مقطع ابتدایی، نقش مهمی در انتقال این کلیشه‌ها ایفا می‌کنند. در همین راستا، نظریه بازتولید فرهنگی بوردیو نشان می‌دهد که نظام آموزشی از جمله کتاب‌های درسی، در انتقال و تثبیت سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی نقش داشته و به تداوم نابرابری‌های اجتماعی و جنسیتی منجر می‌شود (بوردیو و پاسرون، ۱۹۷۷). بنابراین کلیشه‌های جنسیتی در کتاب‌های درسی می‌توانند از طریق بازتولید

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر ماهیت، کیفی و از نوع کاربردی است که با بهره‌گیری از راهبرد تحلیل محتوای ترکیبی کمی- کیفی انجام شده است. در رویکرد کمی، امکان استخراج داده‌های عددی عینی و قابل اعتماد فراهم شد، در حالی که رویکرد کیفی به بررسی پدیده‌ها و معانی نهفته در متن، تصاویر، پرسش‌ها، فعالیت‌ها و مفاهیم صریح و ضمنی (صریح برای توصیف و شمارش و ضمنی برای تحلیل معانی، نگرش‌ها، کلیشه‌ها و پیام‌های پنهان)، کتاب‌های درسی می‌پردازد.

کتاب‌های درسی ویژه‌ای برای نوآموزان کم‌توان ذهنی تألیف شده‌اند که مسئولیت تهیه آن‌ها بر عهده سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور است. جامعه پژوهش شامل تمامی کتاب‌های درسی نوآموزان کم‌توان ذهنی در مقاطع پیش‌دبستانی (یک پایه) و ابتدایی (شش پایه) در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ می‌باشد. در مجموع، ۴۶ عنوان کتاب با مجموع ۷۶۶۴ صفحه از خوشه‌های درسی زبان و ارتباط، سوادآموزی، ریاضی، علوم، فارسی (خوانداری و نوشتاری)، قرآن، تعلیمات دینی و مطالعات اجتماعی مورد تحلیل قرار گرفت. نسخه‌های الکترونیکی کتاب‌ها از پایگاه رسمی وزارت آموزش و پرورش دریافت و سپس برای تحلیل کیفی در نرم‌افزار مکس کیودا ۲۰۲۰ وارد شدند. این نرم‌افزار یکی از ابزارهای معتبر در تحلیل داده‌های کیفی به شمار می‌رود (سیرا و رینا، ۲۰۲۲).

فرایند کدگذاری با مطالعه دقیق و چندباره محتوای کتاب‌های درسی به صورت گام‌به‌گام و داده‌محور انجام شد. ابتدا پژوهشگر با استفاده از روش کدگذاری باز، واژگان کلیدی، تصاویر، مفاهیم صریح و ضمنی مرتبط با تحرک بدنی را شناسایی و کدگذاری کرد. سپس در مرحله کدگذاری محوری، کدهای مشابه در قالب مقوله‌هایی گروه‌بندی شدند و ویژگی‌ها و ابعاد هر مقوله مشخص گردید. در مرحله‌ی نهایی نیز با مقایسه کدها، شباهت‌ها و تفاوت‌ها استخراج شده و مقوله‌ها و زیرمقوله‌ها توسعه یافتند.

فرایند کدگذاری

۱. مرحله آماده‌سازی داده‌ها: تمامی متن‌ها، تصاویر، تمرین‌ها، فعالیت‌ها و پرسش‌های کتاب‌ها وارد نرم‌افزار مکس کیودا شد.

واحد تحلیل در این پژوهش واژه‌ها و جملات کلیدی مرتبط با فعالیت یا بی‌حرکی، تصاویر و کارتون‌ها (افراد در حال حرکت، افراد نشسته، جنسیت نمایش داده‌شده)، فعالیت‌ها و تمرین‌های کلاسی (انجام حرکات ورزشی، بازی گروهی یا فردی)، و پرسش‌ها و تمرین‌های پایانی درس (اشاره مستقیم یا غیرمستقیم به تحرک بدنی)، بود.

۲. کدگذاری باز: هر واحد تحلیل (مثلاً یک جمله یا یک تصویر) به‌طور مستقل بررسی و کد اولیه به آن اختصاص یافت. مثال: جمله‌ی «بچه‌ها در حیاط می‌دوند» با کد «فعالیت هوازی - دویدن» ثبت شد؛ تصویری از «دختر در حال خواندن کتاب» با کد «رفتار کم‌تحرک - مطالعه» برچسب‌گذاری گردید.

۳. کدگذاری محوری: کدهای مشابه در دسته‌های کلی‌تر گروه‌بندی شدند. مثال: «دویدن»، «راه رفتن»، «پریدن» در مقوله‌ی «فعالیت‌های هوازی» قرار گرفتند. «نشستن»، «مطالعه»، «تماشای تلویزیون» در مقوله‌ی «رفتارهای کم‌تحرک» تجمیع شدند.

۴. کدگذاری انتخابی: ارتباط بین مقوله‌ها بررسی و زیرمضمون‌ها و مضمون‌های اصلی شکل گرفتند. در این مرحله مضامین اصلی مانند «آگاهی و نگرش نسبت به فعالیت‌های بدنی»، «کلیشه‌های جنسیتی در فعالیت‌های بدنی»، و «رفتارهای کم‌تحرک» استخراج شدند.

پایایی کدگذاری

برای افزایش قابلیت اتکا، از روش توافق بین کدگذاران استفاده شد. دو پژوهشگر به‌طور مستقل مجموعه‌ای از داده‌ها (شامل متن و تصویر) را کدگذاری کردند. پس از مقایسه، موارد اختلاف مورد بحث قرار گرفت و بر سر گزینه‌های نهایی توافق حاصل شد. درصد توافق نهایی با استفاده از مکس کیودا ۸۶ درصد محاسبه شد که نشان‌دهنده پایایی مناسب است.

یافته‌های پژوهش

جدول ۱. محتوای تحرک‌بدنی به تفکیک جنسیت

Table 1. Physical Activity Content by Gender

متغیرها	جنسیت		
	مختلط	دختر	پسر
مقدماتی	۲	۱	۲
اول	۲	۷	۸
دوم	۲	۲	۵
سوم	۳	۳	۵
چهارم	۳	۷	۶
پنجم	۲	۲	۵
ششم	۲	۲	۵
مجموع	۱۷ (۳۷) %	۲۲ (۴۷/۸) %	۳۸ (۸۲/۶) %
مقدماتی	۴	۳	۲۶
اول	۱۱	۱۹	۸۹
دوم	۲	۲	۲۳
سوم	۴	۱۰	۲۰
چهارم	۵	۱۲	۴۹
پنجم	۴	۲	۳۰
ششم	۱	۷	۲۵
اجتماعی	۲	۹	۲۳
دینی	۲	۰	۵
ریاضی	۵	۴	۳۲
علوم	۱	۱۵	۸۴
قرآن	۰	۱	۰
خوانداری	۱۲	۱۰	۵۷
نوشتاری	۹	۱۴	۶۰
سواد آموزی	۰	۲	۱۱
تصویر- شعر	۰	۱	۲
تصویر- متن	۳	۱۷	۴۸
متن	۰	۰	۱۴
کارتونی	۲۰	۱۸	۱۴۴
تصویر واقعی	۰	۷	۲۲
تکراری	۸	۱۲	۴۲
کد تولید شده	۳۱ (۸/۶۵) %	۵۵ (۱۵/۳۶) %	۲۷۲ (۷۶) %

□ فراوانی (درصد از کل کتاب‌های درسی)

* فراوانی (درصد از کل کدهای تولید شده به تفکیک جنسیت)

۳۷ درصد) برای جنسیت مختلط مشاهده شد. به‌طور کلی، محتوای مرتبط با تحرک‌بدنی در ۴۰ کتاب (معادل ۸۷ درصد) از ۴۶ کتاب موجود دیده شد، در حالی که در ۶ کتاب (معادل ۱۳ درصد) محتوایی در این زمینه وجود نداشت.

بر اساس داده‌های جدول ۱، در مجموع ۴۶ عنوان کتاب درسی مقطع پیش‌دبستانی و ابتدایی نوآموزان کم‌توان ذهنی در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بررسی شد. از این تعداد، در ۳۸ کتاب (معادل ۸۲/۶ درصد) محتوای مرتبط با تحرک‌بدنی برای جنسیت پسر، در ۲۲ کتاب (معادل ۴۷/۸ درصد) برای جنسیت دختر و در ۱۷ کتاب (معادل

معادل ۹۷/۱ درصد) و قرآن (۱ کد، معادل ۵۴/۰ درصد)، بوده است.

تفکیک جنسیتی در خوشه‌های درسی نیز نشان داد که: در کتاب‌های علوم، بیشترین کد برای پسران (۸۴ کد) و دختران (۱۵ کد) دیده شد، در حالی که برای مختلط تنها ۱ کد تولید شده است. در خوشه‌های قرآن و دینی نیز برای دختران یا مختلط تقریباً محتوایی وجود نداشته یا بسیار محدود بوده است.

از نظر قالب‌های محتوایی، بیشترین استفاده از تصاویر کارتونی (۱۴۴ کد برای پسران، ۱۸ برای دختران، ۲۰ برای مختلط) بوده است. همچنین: قالب "فقط متن" و "تصویر و شعر" برای جنسیت دختر وجود نداشت. قالب‌های "تصویر واقعی" و "متن محض" نیز برای جنسیت مختلط استفاده نشده‌اند.

در مجموع، ۳۵۸ کد مرتبط با تحرک بدنی استخراج شد که از این میان: ۲۷۲ کد (معادل ۷۶ درصد) مربوط به جنسیت پسر، ۵۵ کد (معادل ۱۵/۳۶ درصد) مربوط به جنسیت دختر، ۳۱ کد (معادل ۸/۶۵ درصد) مربوط به جنسیت مختلط بوده است.

در بررسی پایه‌های تحصیلی: بیشترین تعداد کد برای پسران در پایه اول (۸۹ کد) و کمترین در پایه سوم و دوم (۲۰ تا ۲۳ کد)، برای دختران بیشترین در پایه اول (۱۹ کد) و کمترین در پایه‌های دوم و پنجم (۲ کد)، برای مختلط بیشترین در پایه اول (۱۱ کد) و کمترین در پایه ششم (۱ کد) بوده است.

از نظر خوشه‌های درسی، بیشترین فراوانی کدهای مرتبط با تحرک بدنی به ترتیب مربوط به: علوم (۱۰۰ کد، معادل ۲۴/۲۸ درصد)، فارسی نوشتاری (۸۱ کد، معادل ۲۲/۸۸ درصد)، فارسی خوانداری (۷۷ کد، معادل ۵۷/۲۱ درصد) و کمترین مربوط به تعلیمات دینی (۷ کد،

جدول ۲. بخش‌های اختصاصی مربوط به ورزش در مطالب درسی

Table 2. Dedicated sections on sports in the curriculum

عنوان بخش‌ها	جنسیت		موضوعات
	پسر	دختر	مختلط
سالم و قوی باش (علوم اول)	۱۷	۰	۰
گردش در کوه (فارسی خوانداری سوم)	۳	۱	۰
ورزش و سلامتی (فارسی خوانداری چهارم)	۳	۳	۱
یک روز در ورزشگاه (فارسی خوانداری پنجم)	۸	۰	۰
ورزش و سلامتی (علوم ششم)	۱۷	۵	۰
پهلوانان بزرگ (فارسی خوانداری ششم)	۷	۰	۰
مجموع	۵۵ (۸۴/۶۱)	۹ (۱۵/۳۸)	۱ (۱/۵۳)
			۶۵

محتوای اختصاصی شامل موضوعاتی همچون فواید ورزش، ایمنی، ورزش در طبیعت، ورزش معلولین، و ورزشکاران ملی بوده و به‌طور خاص ۳۴ صفحه در این بخش‌ها به آموزش یا معرفی ورزش اختصاص یافته است.

در این شش بخش اختصاصی به ورزش که در کتاب‌های فارسی خوانداری و علوم مشاهده شدند، در مجموع ۶۵ کد تولید شده است که از این میان: ۵۵ کد (معادل ۶۱/۸۴ درصد) برای پسران، ۹ کد (معادل ۱۵/۳۸ درصد) برای دختران و تنها ۱ کد (معادل ۱/۵۳ درصد) برای جنسیت مختلط بوده است.

آموزش مفاهیم با ورزش	سوالات در مورد ورزش
	
	
	
	
مهدی توپ بازی می‌کند. سامان سوارکار است. من بازی کردن را دوست دارم. بازی فوتبال من را خوشحال می‌کند. مردان ورزش می‌کنند. مردها ورزش می‌کنند.	محسن سوارکار است، او اسب سواری می‌کند. پسرها فوتبال بازی می‌کنند. پسران ورزش می‌کنند. جواد در پایان مسابقه برنده شد. علی ورزشکار است، او هر روز ورزش می‌کند. رضا به خوبی ورزش می‌کند.

شکل ۱. نمونه‌های از محتوای مربوط به ورزش در مطالب درسی

Figure 1. Examples of sports-related content in curriculum materials

جدول ۳. کلیشه‌های جنسیتی تحرک‌بدنی در کتاب‌های درسی نوآموزان کم توان ذهنی

Table 3. Gender stereotypes of physical activity in textbooks for new students with intellectual disabilities

مقوله اصلی	مقوله فرعی ۲	مقوله فرعی ۳	جنسیت		
			پسر	دختر	مختلط
		برف بازی	۳	۰	۰
		پرتاب حلقه	۱	۱	۰
		سرسره و تاب بازی	۹	۴	۱۰
		ساخت آدم برفی	۱۱	۲	۲
		بادکنک بازی	۳	۰	۲
		شن بازی	۵	۰	۱
		بادبادک بازی	۱۰	۰	۱
(۱) نوع فعالیت	۱. بازی‌های بدنی				

ادامه جدول ۳. کلیشه‌های جنسیتی تحرک‌بدنی در کتاب‌های درسی نوآموزان کم توان ذهنی

مقوله اصلی	مقوله فرعی ۲	مقوله فرعی ۳	جنسیت			
			پسر	دختر		
(۱) نوع فعالیت	۲. فعالیت‌های ورزشی	مجموع	۴۲	۷		
		توپ بازی	۶۱	۹		
		دوچرخه ثابت	۱	۱		
		تنیس روی میز	۰	۲		
		پیاده روی	۳۶	۱۰		
		پاراگلایدر سواری	۳	۰		
		اسب سواری	۳	۰		
		اسکی روی برف	۴	۰		
		نرمش و کشش	۲۲	۵		
		کشتی	۵	۰		
		قایق سواری	۷	۰		
		بسکتبال	۵	۰		
		والیبال	۷	۴		
		کوهنوردی	۶	۳		
		فوتبال	۸	۰		
		طناب زنی	۳	۱۳		
		شنا	۱۶	۰		
		دوچرخه سواری	۱۹	۰		
		دویدن	۱۱	۰		
		سایر	۱۴	۱		
		مجموع	۲۳۰	۴۸		
		۱. فعالیت‌های هوای آزاد		خیابان	۴۳	۱
				پارک	۶۱	۱۲
طبیعت	۷۸			۱۷		
کوه	۱۰			۳		
ساحل و دریا	۱۷			۰		
حیات خانه	۳			۱		
حیات مدرسه	۲۳			۱۵		
اماکن روباز ورزشی	۱۷			۰		
مجموع	۲۵۲			۴۹		
۲. اماکن سرپوشیده				داخل خانه	۲	۱
		اتاق ورزش	۱	۳		
		کلاس درس	۰	۰		
		استخر	۸	۰		
		سالن ورزشی	۹	۲		
		مجموع	۲۰	۶		
		۱. ورزش رقابتی		۳۵	۲	۱
				۱۷۸	۳۹	۲۹
				۴۰	۱۰	۰
				۹	۱	۰
۱۰	۰			۱		
۲. ورزش تفریحی		۷۴	۱۵	۱		
		۱۹۸	۴۰	۳۰		
		۴۰	۱۰	۰		
		۹	۱	۰		
		۱۰	۰	۱		
۳. حمل و نقل فعال		۷۴	۱۵	۱		
		۱۹۸	۴۰	۳۰		
		۴۰	۱۰	۰		
		۹	۱	۰		
		۱۰	۰	۱		
۴. تماشاگر ورزشی		۷۴	۱۵	۱		
		۱۹۸	۴۰	۳۰		
		۴۰	۱۰	۰		
		۹	۱	۰		
		۱۰	۰	۱		
۵. ورزش با معلولیت		۷۴	۱۵	۱		
		۱۹۸	۴۰	۳۰		
		۴۰	۱۰	۰		
		۹	۱	۰		
		۱۰	۰	۱		
۱. بدون تجهیزات		۷۴	۱۵	۱		
		۱۹۸	۴۰	۳۰		
		۴۰	۱۰	۰		
		۹	۱	۰		
		۱۰	۰	۱		
۲. با تجهیزات		۷۴	۱۵	۱		
		۱۹۸	۴۰	۳۰		
		۴۰	۱۰	۰		
		۹	۱	۰		
		۱۰	۰	۱		

ادامه جدول ۳. کلیشه‌های جنسیتی تحرک‌بدنی در کتاب‌های درسی نوآموزان کم توان ذهنی

مقوله اصلی	مقوله فرعی ۲	مقوله فرعی ۳	جنسیت	
			پسر	دختر
(۵) پوشش در فعالیت	۱. لباس معمولی	۷۴	۴۷	۳۰
	۲. لباس ورزشی	۱۹۸	۸	۱
	۱. بازی الکترونیکی	۱۱	۱۰	۵
(۶) کم تحرکی	۲. بازی‌های غیرفعال	۳	۵	۳
	۳. حمل و نقل غیرفعال	۱۲	۵	۰
	مجموع	۲۶	۲۰	۸
(۷) شخصیت‌های ملی	۱. اسطوره‌ها و پهلوانان	۱۴	۰	۰
	۲. ورزشکاران تیم ملی	۱۷	۰	۰
	مجموع	۳۱	۰	۰

نوع فعالیت بدنی

در مقوله‌ی نوع فعالیت، دو زیربخش «بازی‌های بدنی» و «فعالیت‌های ورزشی» بررسی شدند. در بازی‌های بدنی، از مجموع ۶۵ کد، ۶۴٫۶٪ به پسران، تنها ۱۰٫۷٪ به دختران و ۲۴٫۶٪ به فعالیت‌های مختلط اختصاص داشت. بیشترین مصداق برای پسران ساخت آدم‌برفی (۱۱ مورد)، برای دختران سرسره و تاب‌بازی (۴ مورد)، و برای فعالیت‌های مختلط نیز سرسره و تاب‌بازی (۱۰ مورد) بود. این الگو نشان می‌دهد که بازی‌های بدنی در تصویرسازی کتاب‌ها، بیشتر جنسیت‌زده و مردمحورند.

در فعالیت‌های ورزشی، تفاوت‌ها بارزتر است. از مجموع ۲۹۳ کد، ۷۸٫۵٪ به پسران اختصاص داشت، در حالی که تنها ۱۶٫۴٪ برای دختران و ۵٫۱٪ برای فعالیت‌های مختلط بود. بیشترین فراوانی برای پسران، بازی با توپ (۶۱ مورد)، برای دختران طناب‌زنی (۱۳ مورد) و برای فعالیت‌های مختلط نیز بازی با توپ (۱۴ مورد) بوده است. جالب آن که، رشته‌هایی چون فوتبال، کشتی، شنا، دوچرخه‌سواری، اسکی، قایق‌سواری و پاراگلایدر فقط برای جنسیت پسر تصویر شده‌اند و هیچ محتوایی درباره دختران در این ورزش‌ها یافت نشد.

مکان فعالیت بدنی

مکان فعالیت در دو بخش فضای باز و اماکن سرپوشیده بررسی شد. در فعالیت‌های فضای باز، ۲۵۲ مورد (۷۶٫۶٪) مربوط به پسران، ۴۹ مورد (۱۴٫۹٪) مربوط به دختران و فقط ۲۸ مورد (۸٫۵٪) مربوط به فعالیت‌های مختلط بود.

برای پسران، طبیعت و پارک مکان‌های غالب بودند، در حالی که برای دختران، بیشترین فراوانی نیز به طبیعت (۱۷ مورد) تعلق داشت. با این حال، در برخی زیرمقوله‌ها مانند ساحل، دریا و اماکن روباز ورزشی، هیچ محتوایی برای دختران ثبت نشده است.

در بخش اماکن سرپوشیده، باز هم برتری با پسران بود (۲۰ مورد در برابر ۶ مورد برای دختران). کلاس درس به‌عنوان فضای رایج مدرسه، در هیچ‌یک از سه جنسیت نمایه نشده که می‌تواند نشان‌دهنده کم‌توجهی به پیوند تحرک و محیط یادگیری باشد.

هدف فعالیت بدنی

در این مقوله، هدف فعالیت‌ها بیشتر در جهت ورزش تفریحی (۲۴۶ مورد) تصویر شده است. با این حال، جنسیت‌زدگی در این هدف‌ها مشهود است. ورزش رقابتی تقریباً منحصراً برای پسران تصویر شده (۳۵ مورد در برابر تنها ۲ مورد برای دختران). همچنین، مشارکت دختران در ورزش با معلولیت نیز تنها در یک مورد تصویر شده است.

تجهیزات فعالیت بدنی

در بخش تجهیزات، نسبت فعالیت‌های بدون تجهیزات برای دختران (۲۷٫۳٪) بیشتر از پسران (۲۷٪) است. اما اکثریت تصاویر مربوط به پسران و فعالیت‌های تجهیزمحور بوده‌اند، که می‌تواند بازتابی از تصور غالب نسبت به مردانگی و مهارت در استفاده از ابزار باشد.

مهم‌ترین مصداق کلیشه‌ای در مقوله شخصیت‌های ملی است، جایی که تمام ۳۱ مورد بازنمایی مربوط به شخصیت‌های ملی و قهرمانان ورزشی صرفاً مردانه بوده و هیچ الگوی زنانه یا مختلطی به دانش‌آموزان معرفی نشده است. غیبت کامل زنان قهرمان، این پیام ضمنی را القا می‌کند که موفقیت ورزشی در حوزه‌ی مردان است و دختران نقشی در آن ندارند.

تحلیل کیفی نمودار نشان می‌دهد که کلیشه‌های جنسیتی به‌طور سیستماتیک در محتوای درسی بازتولید شده‌اند. پسران در نقش‌های فعال، ورزشی و رقابتی ظاهر می‌شوند، در حالی که دختران در موقعیت‌های منفعل، تفریحی، یا غیرفعال بازنمایی شده‌اند. این روند می‌تواند نه‌تنها بر نگرش نوآموزان نسبت به خود و توانایی‌هایشان تأثیرگذار باشد، بلکه به تداوم نابرابری جنسیتی در فعالیت بدنی و مشارکت ورزشی در سال‌های آینده نیز دامن بزند.

بحث و نتیجه‌گیری

بازنمایی کلیشه‌های جنسیتی در کتاب‌های درسی یکی از دغدغه‌های اصلی حوزه برنامه درسی و آموزش است، چراکه این کلیشه‌ها نقش مؤثری در شکل‌گیری نگرش‌ها و رفتارهای کودکان دارند. کلیشه‌های جنسیتی به تخصیص نقش‌ها و ویژگی‌هایی خاص به دختران و پسران اشاره دارند که عمده‌تأثیرش در انتظارات اجتماعی دارند (تایاراکانیتا و همکاران، ۲۰۲۱). برای مثال، فعالیت‌هایی که نیاز به قدرت بدنی یا رقابت دارند، معمولاً به عنوان فعالیت‌های مردانه شناخته می‌شوند، در حالی که فعالیت‌هایی نظیر آشپزی، خیاطی یا رقص بیشتر به زنان نسبت داده می‌شوند (لی و چین، ۲۰۲۱). در این فضا، مردان اغلب به عنوان فعال، ورزشکار و توانمند بازنمایی می‌شوند (تایلور، ۲۰۰۳؛ لی و چین، ۲۰۲۱).

مطالعه حاضر با هدف بررسی بازنمایی کلیشه‌های جنسیتی در محتوای حرکتی کتاب‌های درسی نوآموزان کم‌توان ذهنی انجام شد. یافته‌های کمی نشان داد که سهم محتوای صریح و ضمنی مربوط به تحرک بدنی جنسیت پسر به مراتب بیشتر از دختران است. در حالی که محتوای مرتبط با تحرک بدنی برای پسران در اکثر کتاب‌ها

اصلی، نشان‌دهنده حضور معنادار کلیشه‌های جنسیتی در ساختار آموزشی است. یافته‌ها بیانگر آن‌اند که محتوای مرتبط با فعالیت‌های بدنی به‌شدت به نفع پسران تولید شده است؛ به‌گونه‌ای که در همه‌ی مقوله‌های اصلی، پسران بیشترین میزان نمایش را داشته‌اند.

در مقوله نوع فعالیت بدنی، سهم پسران تقریباً ۴۵٪ برابر دختران و بیش از ۷ برابر محتوای مختلط بوده است. فعالیت‌هایی نظیر فوتبال، کوهنوردی، شنا، و ورزش‌های رزمی که به صورت سنتی مردانه تلقی می‌شوند، صرفاً برای پسران بازنمایی شده‌اند، در حالی که سهم دختران بیشتر به بازی‌های سبک مانند طناب‌زنی یا سرسره محدود بوده است.

در مقوله مکان فعالیت بدنی، نیز چنین تمایزی مشاهده می‌شود. فضاهای باز و طبیعت به‌عنوان محل فعالیت پسران بازنمایی شده‌اند، در حالی که سهم دختران بیشتر به مکان‌های محدود و محصور مانند حیاط مدرسه یا اتاق ورزش اختصاص یافته است. در برخی مکان‌ها مانند ساحل، خیابان، یا کوه، هیچ بازنمایی برای دختران وجود ندارد.

هدف از فعالیت بدنی نیز به‌روشنی تفکیک جنسیتی دارد. ورزش رقابتی تقریباً منحصراً برای پسران به تصویر کشیده شده است، در حالی که برای دختران، ورزش بیشتر جنبه تفریحی یا تماشاگرانه داشته و کمتر با مفاهیم قدرت، رقابت و قهرمانی پیوند خورده است.

در پوشش فعالیت بدنی، نابرابری برجسته‌تری دیده می‌شود. محتوای تولیدشده برای پسران غالباً آن‌ها را در لباس ورزشی نمایش داده است (بیش از ۷۰٪)، در حالی که برای دختران، لباس معمولی غالب بوده است (بیش از ۴۵٪). این موضوع نشان‌دهنده تقلیل بدن فعال زنانه و کم‌اهمیت جلوه‌دادن فعالیت بدنی دختران در مقایسه با پسران است.

در رفتارهای کم‌حرکی، سهم دختران بیشتر از پسران است. این مسئله، با تأکید بیشتر کتاب‌ها بر نمایش دختران در حال تماشای تلویزیون، بازی غیرفعال یا حمل‌ونقل غیرفعال، می‌تواند به صورت ناخودآگاه سبک زندگی کم‌تحرک برای دختران را تقویت کند.

مشترک پسر و دختر بسیار محدود و اغلب در سنین پایه (خواهر و برادر) بوده و نمی‌توان آن را به‌عنوان الگوی مناسب برای نوآموزان دختر تلقی کرد.

در مقوله مکان فعالیت‌ها، فعالیت‌های پسران در مکان‌های متنوع‌تری از جمله فضای باز، سالن‌های ورزشی و طبیعت طراحی شده، اما مکان‌های فعالیت دختران به حیاط مدرسه، خانه و طبیعت محدود مانده است. این محدودسازی، نه‌تنها امکان دسترسی دختران به الگوهای متنوع ورزشی را کاهش می‌دهد، بلکه می‌تواند تأثیر منفی در نگرش آنان به فعالیت‌های بدنی داشته باشد (سیرا و رینا، ۲۰۲۲).

در مقوله هدف فعالیت، فعالیت‌های رقابتی صرفاً به پسران اختصاص یافته و دختران صرفاً در فعالیت‌های تفریحی تصویر شده‌اند. حتی در تصاویر مربوط به افراد دارای معلولیت نیز تنها پسران حضور دارند و تنها یک مورد تصویر دختری دارای معلولیت در حال فعالیت بدنی ثبت شده است (تابوس و ری،^۸ ۲۰۱۲). همچنین، در تصاویر مربوط به تماشاگران مسابقات ورزشی، جنسیت تماشاگران همگی پسر بودند و تنها در یک مورد (داستان پوریای ولی) زنان در نقش تماشاگر دیده می‌شوند. این موضوع بازتاب مستقیمی از وضعیت اجتماعی بحث‌برانگیز حضور زنان در ورزشگاه‌ها دارد.

در مقوله تجهیزات، پسران در هر دو وضعیت دارای و فاقد تجهیزات ورزشی نشان داده شده‌اند، اما فعالیت‌های دختران بیشتر محدود به فعالیت‌های مجهز بوده که ممکن است با شرایط واقعی زندگی آنان، به‌ویژه در دوران محدودیت‌های ناشی از کرونا، همخوانی نداشته باشد.

در زمینه پوشش، تفاوت آشکاری میان دو جنس دیده شد. ۷۲٫۸ درصد از محتوای حرکتی پسران با لباس ورزشی و تنها ۱۴٫۵۵ درصد از محتوای دختران با لباس ورزشی همراه بود. این امر می‌تواند پیام ضمنی این باشد که برای پسران فعالیت بدنی رسمی‌تر و مهم‌تر تلقی می‌شود.

وجود داشت، برای دختران تنها در نیمی از کتاب‌ها محتوایی اختصاص داده شده بود.

نکته قابل توجه اینکه در کتاب‌ها، شش بخش اختصاصی با موضوعات «فواید ورزش، ایمنی، طبیعت‌گردی، تیم ملی، پهلوانان و ورزشکاران ملی» گنجانده شده که از نقاط قوت این منابع آموزشی محسوب می‌شود؛ زیرا آموزش از طریق کتاب‌های درسی می‌تواند نقش مهمی در ارتقای رفتارهای سلامت‌محور کودکان ایفا کند (سابورامن و همکاران^۱، ۲۰۱۷). با این حال، بررسی‌ها نشان داد که ۸۴٫۶۱ درصد از مطالب این بخش‌ها مربوط به پسران است و سهم دختران به‌وضوح کمتر است. این یافته با پژوهش‌های داخلی (حاضری و احمدپورخرمی، ۱۳۹۱) و خارجی (تابوس و ری^۲، ۲۰۱۲؛ زانگ و همکاران^۳، ۲۰۲۰؛ رویز و مویا^۴، ۲۰۲۰؛ مارتینز و مولینا^۵، ۲۰۱۶)، همخوانی دارد و حاکی از غلبه نگاه مردانه در بازنمایی فعالیت‌های بدنی در کتاب‌های درسی است.

این در حالی است که افزایش فعالیت بدنی و کاهش رفتارهای کم‌حرکی برای هر دو جنس، به‌ویژه افراد دارای ناتوانی ذهنی، حیاتی است (کامپاسوا و والکوا^۶، ۲۰۲۱؛ کورتی و همکاران^۷، ۲۰۲۱). تبعیض در محتوای آموزشی، می‌تواند نگرش‌های نابرابری را در کودکان تقویت کند (لی، ۲۰۱۴). برای نمونه، اگر دختران کم‌توان ذهنی تصور کنند که فعالیت بدنی مختص پسران است، احتمال دارد که مشارکت کمتری در فعالیت‌های داشته باشند و به تبع آن، دچار کم‌حرکی بیشتری شوند.

بررسی کیفی داده‌ها نشان داد که کلیشه‌های جنسیتی در هفت مقوله اصلی شامل «نوع فعالیت، مکان، هدف، تجهیزات، پوشش، رفتارهای کم‌تحرك و شخصیت‌های ملی» بازتولید شده‌اند. در مقوله نوع فعالیت، تنوع بیشتری برای پسران در نظر گرفته شده و برخی از فعالیت‌ها مانند فوتبال، کشتی، شنا، اسب‌سواری و دوچرخه‌سواری تنها مختص پسران هستند. در مقابل، محتوای فعالیت‌های

1. Subburaman & et al

2. Taboas & Rey

3. Zhang et al

4. Ruiz & Moya

5. Martinez & Molina

6. Kampasová & Valkova

7. Kurti et al

8. Taboas & Rey

بنابراین، ترکیب دو چارچوب نظری نظریه بازتولید فرهنگی پی‌یربوردیو و نقش‌های جنسیتی ساندرا بَم نشان می‌دهد که کتاب‌های درسی نه تنها منعکس کننده واقعیت‌های فرهنگی جامعه هستند، بلکه فعالانه در بازتولید نابرابری جنسیتی و تقویت طرح‌واره‌های محدودکننده جنسیتی نقش ایفا می‌کنند.

این یافته‌ها بر ضرورت بازنگری در محتوای آموزشی با هدف ترویج برابری جنسیتی، افزایش مشارکت بدنی دختران کم‌توان ذهنی و کاهش تهدیدهای ناشی از کم‌حرکی در آنان است.

این نتایج با توجه به اینکه از جنسیت پسر در محتوای تحرک بدنی کتاب‌های درسی نوآموزان کم‌توان ذهنی به صورت چشمگیر و غالب حمایت شده، در حالی که جنسیت دختر و محتوای مختلط نادیده انگاشته شده‌اند، نشانگر آن است که بازتولید کلیشه‌های جنسیتی در قالب محتواهای آموزشی همچنان یک واقعیت نگران کننده است. این الگوهای کلیشه‌ای می‌توانند درونی‌سازی نقش‌های سنتی و محدودکننده را برای نوآموزان، به ویژه دختران کم‌توان ذهنی، تشدید کنند و در درازمدت به کاهش مشارکت فعال آن‌ها در فعالیت‌های بدنی و ورزشی بینجامد.

بر اساس نظریه بازتولید فرهنگی بوردیو، این فرایند در واقع نوعی انتقال نظام‌مند سرمایه فرهنگی مردانه از طریق آموزش رسمی است که به بازتولید نابرابری‌های جنسیتی در عرصه ورزش می‌انجامد. همچنین با توجه به نظریه طرح‌واره‌های جنسیتی بَم، این محتواها موجب می‌شوند دختران و پسران نقش‌های جنسیتی سنتی را به عنوان چارچوب‌های ذهنی پایدار درونی‌سازی کنند و رفتارهای آینده خود را بر اساس آن شکل دهند.

از این رو، بازنگری در محتوای کتاب‌های درسی با رویکردی مبتنی بر برابری جنسیتی و ترویج مدل‌های مثبت از زنان فعال در عرصه ورزش (اعم از قهرمانان، مربیان، داوران و مشارکت کنندگان) می‌تواند به افزایش انگیزش، اعتماد به نفس، و مشارکت فیزیکی دختران منجر شود. همچنین ارائه فرصت‌های برابر برای نمایش فعالیت‌های ورزشی در فضاهای مختلف، لباس‌های مناسب، تجهیزات قابل دسترس، و اهداف ورزشی (رقابتی،

در مقوله رفتارهای کم‌حرکی، سهم دختران بیش از پسران بود، که این موضوع نیز کلیشه‌ای بودن بازنمایی فعالیت‌ها را تقویت می‌کند (مارتینز و مولینا، ۲۰۱۶).

در نهایت، در مقوله شخصیت‌های ملی، تمامی قهرمانان و ورزشکاران ملی معرفی شده در کتاب‌ها مرد بودند. این در حالی است که دختران ایرانی نیز در سال‌های اخیر در میدانی ورزشی بین‌المللی، به ویژه المپیک و پارالمپیک، افتخارات قابل توجهی کسب کرده‌اند. غیبت این الگوهای زنانه در منابع درسی می‌تواند نقش منفی در کاهش انگیزش دختران برای مشارکت در فعالیت‌های ورزشی ایفا کند (رویز و مویا، ۲۰۲۰؛ سیررا و ریئا، ۲۰۲۲).

این یافته‌ها را می‌توان در چارچوب نظریه بازتولید فرهنگی بوردیو تفسیر کرد. مطابق این نظریه، نظام‌های آموزشی و محتوای درسی ابزاری برای انتقال ارزش‌ها و هنجارهای مسلط جامعه هستند و در نتیجه به بازتولید نابرابری‌های اجتماعی و جنسیتی کمک می‌کنند (بوردیو و پاسرون، ۱۹۷۷). در کتاب‌های درسی مورد مطالعه نیز بازنمایی فعالیت‌های ورزشی عمدتاً به پسران اختصاص یافته است که این امر بازتابی از بازتولید «سرمایه فرهنگی» مردانه در عرصه ورزش محسوب می‌شود. بدین معنا که الگوهای غالب اجتماعی درباره ورزش به عنوان عرصه‌ای مردانه در محتوای درسی تثبیت شده و به نسل‌های بعدی منتقل می‌شود.

از سوی دیگر، نتایج پژوهش حاضر با نظریه طرح‌واره‌های جنسیتی ساندرا بَم نیز قابل توضیح است. این نظریه بیان می‌کند که کودکان نقش‌های جنسیتی را از طریق فرآیندهای اجتماعی‌سازی و آموزش درونی می‌کنند و این طرح‌واره‌ها به صورت چارچوب‌های ذهنی بر ادراک، حافظه و رفتار آنان اثر می‌گذارند (بَم، ۱۹۸۱). یافته‌ها نشان داد که دختران کم‌توان ذهنی در کتاب‌های درسی بیشتر در نقش‌های کم‌تحرك یا فعالیت‌های محدود بازنمایی شده‌اند، در حالی که پسران در فعالیت‌های متنوع و پرتحرک حضور دارند. این بازنمایی می‌تواند باعث شود دختران طرح‌واره‌ای از «فعالیت بدنی = پسرانه» را در ذهن خود درونی کنند و به تبع آن مشارکت کمتری در فعالیت‌های حرکتی داشته باشند.

نیاز به لباس یا تجهیزات خاص، امکان مشارکت فعال را فراهم سازند.

۵. آموزش معلمان و مؤلفان برای شناسایی و کاهش کلیشه‌های جنسیتی: تربیت معلمان و نویسندگان کتاب‌های درسی برای طراحی فعالیت‌های بدنی فراگیر و بهره‌گیری از پژوهشگران حوزه آموزش فراگیر و مطالعات جنسیت در فرآیند تولید محتوا.

محدودیت

پژوهش حاضر با محدودیت‌هایی همراه بوده است که لازم است در تفسیر نتایج مورد توجه قرار گیرد:

۱. محدودیت‌های فرهنگی و مذهبی در فعالیت‌های مختلط: امکان اجرای آزاد فعالیت‌های مختلط دختر و پسر در چارچوب نظام آموزشی ایران محدود است و فعالیت‌ها باید با رعایت هنجارهای فرهنگی و مذهبی طراحی شوند.
۲. دسترسی محدود به منابع و الگوهای زنانه ورزشی: حضور محدود زنان ورزشکار در رسانه‌ها و مسابقات رسمی، موجب شده منابع تصویری و داستانی کتاب‌های درسی در این حوزه بسیار محدود باشد.
۳. سیاست‌ها و مقررات آموزشی: تغییر محتوای کتاب‌های درسی نیازمند هماهنگی با وزارت آموزش و پرورش و رعایت مقررات رسمی است که ممکن است فرآیند اصلاح را طولانی کند.
۴. ویژگی‌های خاص دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی: محدودیت‌های حرکتی و نیاز به آموزش ویژه، طراحی و بازنمایی فعالیت‌های بدنی را برای این گروه از دانش‌آموزان پیچیده‌تر می‌سازد.
۵. کمبود مطالعات داخلی: فقدان پژوهش‌های کافی در زمینه بازنمایی جنسیت و فعالیت بدنی در کتاب‌های درسی نوآموزان کم‌توان ذهنی، توسعه محتوای متوازن و مبتنی بر شواهد را دشوار می‌کند.

تفریحی، بهداشتی) برای هر دو جنس، اقدامی مؤثر در کاهش کلیشه‌های جنسیتی محسوب می‌شود.

پیشنهاد

در نهایت، پیشنهاد می‌شود نهادهای سیاست‌گذار آموزشی و مؤلفان کتاب‌های درسی، با همکاری پژوهشگران حوزه آموزش فراگیر، تربیت بدنی و مطالعات جنسیت، در جهت تولید محتوای آموزشی متعادل‌تر، مبتنی بر شواهد و عاری از سوگیری‌های جنسیتی اقدام کنند تا زمینه رشد یکپارچه و منصفانه برای تمامی نوآموزان، صرف‌نظر از جنسیت یا سطح توانایی ذهنی، فراهم گردد.

بر اساس نتایج به دست آمده، مهم‌ترین پیشنهادات عبارت‌اند از:

۱. بازنگری محتوای فعالیت‌های بدنی با رعایت ارزش‌های فرهنگی: طراحی فعالیت‌های بدنی برای دختران و پسران به‌گونه‌ای که مشارکت برابر و متناسب با سن آنان فراهم شود، بدون نقض هنجارهای فرهنگی و مذهبی، و معرفی الگوهای ورزشی زنانه و مردانه ایرانی برای افزایش انگیزه و اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان.
۲. توسعه فعالیت‌های بدنی قابل اجرا در فضاهای محدود: گنجاندن فعالیت‌هایی که در کلاس، حیاط مدرسه یا منزل قابل انجام باشند و دسترسی برای همه دانش‌آموزان را ممکن سازند، همچنین ارائه فعالیت‌هایی که نیاز به تجهیزات تخصصی ندارند و قابلیت اجرا در محیط‌های داخلی و باز را داشته باشند.
۳. آموزش اهمیت تحرک بدنی و سبک زندگی فعال: استفاده از داستان، تصویر و سناریوهای آموزشی برای آموزش ضمنی اهمیت فعالیت بدنی برای هر دو جنسیت، کاهش نمایش رفتارهای کم‌تحرک به‌ویژه برای دختران و تأکید بر مشارکت فعال و سرگرم‌کننده.
۴. تجهیزات و پوشش مناسب فرهنگی: ارائه تجهیزات و پوشش ورزشی مناسب دختران و پسران مطابق با ارزش‌ها و محدودیت‌های فرهنگی، و طراحی فعالیت‌هایی که بدون

References

- Abedini Baltork, M., Azizi Shomami, M., & Mansoori, S. (2020). Analysis of the content of textbooks Elementary School on the basis of gender roles with a focus on jobs, *Journal of Socio-Cultural Development Studies*, 8(2), 65-93. <http://journals.sabz.ac.ir/scds/article-1-471-en.html>

- Agiouvasitis, S., Choi, P., Allred, A. T., Xu, J., & Motl, R. W. (2020). Systematic review of sedentary behaviour in people with Down syndrome across the lifespan: A clarion call. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 33(1), 1–14. <https://doi.org/10.1111/jar.12645>
- Baltork, M. A., Shomami, M. A., & Mansoori, S. (2020). Analysis of the content of textbooks Elementary School on the basis of gender roles with a focus on jobs. *Journal of Socio-Cultural Development Studies*, 8(2), 65–93. <http://journals.sabz.ac.ir/scds/article-1-471-en.html> (In Persian)
- Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, 88(4), 354–364. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.88.4.354>
- Biddle, S. J., & Asare, M. (2011). Physical activity and mental health in children and adolescents: A review of reviews. *British Journal of Sports Medicine*, 45(11), 886–895. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2011-090185>
- Bourdieu, P., & Passeron, J.-C. (1977). Cultural Reproduction and Social Reproduction. In J. Karabel & A. H. Halsey (Eds.), *Power and Ideology in Education* (pp. 487–511). New York, NY: Oxford University Press. <https://doi.org/10.4324/9781351018142-3>
- Carty, C., van der Ploeg, H. P., Biddle, S. J., Bull, F., Willumsen, J., Lee, L., ... & Milton, K. (2021). The first global physical activity and sedentary behavior guidelines for people living with disability. *Journal of Physical Activity and Health*, 18(1), 86–93. <https://doi.org/10.1123/jpah.2020-0328>
- Cobano-Delgado, V. C., & Llorent-Bedmar, V. (2019). Identity and gender in childhood. Representation of Moroccan women in textbooks. *Women's Studies International Forum*, 74, 137–142. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2019.03.008>
- Einarsson, I. Ó., Ólafsson, Á., Hinriksdóttir, G., Jóhannsson, E., Daly, D., & Arngrímsson, S. Á. (2015). Differences in physical activity among youth with and without intellectual disability. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 47(2), 411–418. <https://doi.org/10.1249/MSS.0000000000000434>
- Evans, L., & Davies, K. (2000). No sissy boys here: A content analysis of the representation of masculinity in elementary school reading textbooks. *Sex Roles*, 42(3), 255–270. <https://doi.org/10.1023/A:1007043323906>
- Frey, G. C., Stanish, H. I., & Temple, V. A. (2008). Physical activity of youth with intellectual disability: Review and research agenda. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 25(2), 95–117. <https://doi.org/10.1123/apaq.25.2.95>
- Hansen, E., Nordén, H., & Ohlsson, M. L. (2021). Adolescents with intellectual disability (ID) and their perceptions of, and motivation for, physical activity and organised sports. *Sport, Education and Society*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/13573322.2021.1926269>
- Hazeri, A. M., & Ahmad Pour Khorami, A. R. (2013). Gender representation in the course books of Middle School and High School (Case Study Farsi Course book of 2009–10). *Women in Development and Politics*, 10(3), 75–93. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2012.29483> (In Persian)
- Jiang, Y. (2022). The gender inequality in Chinese textbooks. In *2021 International Conference on Education, Language and Art (ICELA 2021)* (pp. 1085–1089). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.220131.196>
- Kampasová, J., & Válková, H. (2021). Analysis of developmental trends in physical activity, BMI and muscles in children and adolescents with mild-to-moderate intellectual disability. *Heliyon*, 7(7). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07457>
- Kapsal, N. J., Dicke, T., Morin, A. J., Vasconcellos, D., Maïano, C., Lee, J., & Lonsdale, C. (2019). Effects of physical activity on the physical and psychosocial health of youth with intellectual disabilities: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Physical Activity and Health*, 16(12), 1187–1195. <https://doi.org/10.1123/jpah.2018-0670>
- Khanjarkhani M., Mahdavi vala F., (2022). Content analysis of first grade elementary textbooks based on gender equality components, *Journal of Family Research*, 18(71), 445–458. <https://doi.org/10.48308/JFR.18.3.445> (In Persian)
- Lee, J. F. K. (2014). A hidden curriculum in Japanese EFL textbooks: Gender representation. *Linguistics and Education*, 27, 39–53. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2014.07.002>

- Lee, J. F., & Chin, A. C. (2021). Constructing gender using visual imagery: A study of early readers. *Language & Communication*, 78, 1–18. <https://doi.org/10.1016/j.langcom.2020.12.004>
- Liu, Y., Yuan, Y. Q., Wang, M. J., Han, F. Y., Wen, G. J., & Zhang, J. Z. (2020). The level of physical activity among children with intellectual disability in Jinan. *Chinese Journal of School Health*, 41, 136–139. <https://doi.org/10.1111/jar.12976>
- Martinez-Bello, V., & Molina-Garcia, J. (2016). Representation of physical activity domains and sedentary behaviours in physical education textbooks: An image analysis. *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*, 38(2), 139–152. <https://doi.org/10.6063/motricidade.13847>
- Marzoghi, R., & Mansori, S. (2016). Qualitative content analysis of elementary textbooks based on gender orientation. *Women in Development and Politics*, 13(4), 469–485. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2015.58131> (In Persian)
- Mashhadi, M. (2015). Effects of exercise on students with intellectual disability. *Journal of Exceptional Education (J Except Educ)*, 6(134), 56–64. <http://exceptionaleducation.ir/article-1-586-en.html> (In Persian)
- Mehrān, G., Narāghizādeh, A. and Malekzādeh, S. (2017). The role of gender stereotypes of the 1st grade high school Persian language and literature textbooks in choosing the field of study of male and female students. *Journal of Educational Innovations*, 16(1), 43–66. (In Persian)
- Phillips, A. C., Holland, A. J., & Tatjana, A. (2011). Assessment of objectively measured physical activity levels in individuals with intellectual disabilities with and without Down's syndrome. *PLOS ONE*, 6(12), e28618. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0028618>
- Prewitt-Freilino, J. L., Caswell, T. A., & Laakso, E. K. (2011). The gendering of language: A comparison of gender equality in countries with gendered, natural gender, and genderless languages. *Sex Roles*, 66(3–4), 268–281. <https://doi.org/10.1007/s11199-011-0083-5>
- Ruiz Rabadán, S., & Moya-Mata, I. (2020). Olympic athletes in physical education textbooks: Presence or absence of references in our students? *Retos: Nuevas Tendencias en Educación Física, Deporte y Recreación*, 38, 229–234. <https://doi.org/10.47197/retos.v38i38.74833>
- Sierra, D. M., & Reina Guichot, V. (2022). The influence of school textbooks on the configuration of gender identity: A study on the unequal representation of women and men in the school discourse during the Spanish democracy. *Teaching and Teacher Education*, 117, 103810. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2022.103810>
- Stanish, H. I., Curtin, C., Must, A., Phillips, S., Maslin, M., & Bandini, L. G. (2019). Does physical activity differ between youth with and without intellectual disabilities? *Disability and Health Journal*, 12(3), 503–508. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2019.01.007>
- Subburaman, N., Diwakar, M. P., Vikraman, V., Ammaippan, M., & Srinivasan, V. (2017). Oral health information in the Science, Tamil, and English samacheer textbooks of upper primary and secondary schools in Tamilnadu—A content analysis. *Journal of Pierre Fauchard Academy (India Section)*, 31(2–4), 125–130. <https://doi.org/10.1016/j.jpfa.2017.03.004>
- Táboas-Pais, M. I., & Rey-Cao, A. (2012). Disability in physical education textbooks: An analysis of image content. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 29(4), 310–328. <https://doi.org/10.1123/apaq.29.4.310>
- Táboas-Pais, M. I., & Rey-Cao, A. (2012). Gender differences in physical education textbooks in Spain: A content analysis of photographs. *Sex Roles*, 67(7), 389–402. <https://doi.org/10.1007/s11199-012-0174-2>
- Taylor, F. (2003). Content analysis and gender stereotypes in children's books. *Teaching Sociology*, 31(3), 300–311. <https://doi.org/10.2307/3211322>
- Tyarakanita, A., Drajeti, N. A., Rochsantiningsih, D., & Nurkamto, J. (2021). The representation of gender stereotypes in Indonesian English language textbooks. *Sexuality & Culture*, 25(3), 1140–1157. <https://doi.org/10.1007/s12119-021-09850-6>
- United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development (A/RES/70/1). *United Nations General Assembly*. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Vlot-van Anrooij, K., Koks-Leensen, M. C., van der Cruisen, A., Jansen, H., van der Velden, K., Leusink, G., ... & Naaldenberg, J. (2020). How can care settings for people with intellectual

- disabilities embed health promotion? *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 33(6), 1489–1499. <https://doi.org/10.1111/jar.12737>
- Wu, P. F., Chang, Y. W., Chen, T. B., & Chang, L. C. (2021). The effects of integrated step training into the physical education curriculum of children with intellectual disabilities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(21), 11340. <https://doi.org/10.3390/ijerph182111340>
- Zhang, L., Zhang, Y., & Cao, R. (2022). “Can we stop cleaning the house and make some food, Mum?”: A critical investigation of gender representation in China's English textbooks. *Linguistics and Education*, 69, 101058. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2022.101058>
- A critical investigation of gender representation in China's English textbooks. *Linguistics and Education*, 69, 101058. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2022.10>